

TALABALARNING KREATIV FAOLIYATINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Atayeva Maloxat Isakovna-Urganch davlat universiteti “Boshlang‘ich
ta’lim metodikasi kafedrası” o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada b‘lajak ‘k‘t‘uvchilarning kreativ funktsiyalarini shakllantirishdagi muhim innovatsion usullarning yangi ko‘rinishlari va turli darajalarda farqlanishi, pedagogik tajribada pedagogik innovatsiyalarni ijodiy q‘llash, shuningdek, b‘lajak ‘k‘t‘uvchilarning kreativ funktsiyalarini rivojlantirish, ularni pedagogik innovatsiyalar bilan izchil qurallantirib boriish, innovatsion usullarni ta‘hlil va tatbiq kiliishga ‘rgatish vazifasi xususida atroflicha muloxazalar yuritilgan.

Kalit so‘zlar: kreativlik, pedagogik innovatsiya, lokal daraja, absolyut daraja, subektiv o‘lchov-daraja, innovatsion muhit, ijobiy natija

Аннотация. В данной статье рассматриваются новые взгляды и различия на разных уровнях важных инновационных методов формирования творческих функций будущих учителей, творческого применения педагогических инноваций в педагогическом опыте, а также задачи развития творческих функций будущих учителей, последовательного их вооружения. с педагогическими инновациями и обучением их анализу и внедрению инновационных методов.

Ключевые слова: креативность, педагогическая инновация, локальный уровень, абсолютный уровень, субъективный измерительный уровень, инновационная среда, положительный результат

Abstract. This article provides detailed considerations on the new forms and different degrees of differentiation of important innovative methods in the formation of the creative functions of future teachers, the creative application of pedagogical innovations in pedagogical practice, as well as the task of developing the creative functions of future teachers, consistently equipping them with pedagogical innovations, and teaching them to analyze and apply innovative methods.

Key words: creativity, pedagogical innovation, local level, absolute level, subjective measurement-level, innovative environment, positive outcome

Ma'lumki, kraytiv va kryativlik tushunchalari bugungi pedagogika sohasida juda ko'p ishlatilayotgan tushunchalardan biri hisoblanadi. Bu tushuncha o'zida xilmaxillikni aks ettiradi. Pedagogikada o'qituvchi kasbiy faoliyatidagi ijodiy yonashuvda yaqqol namoyyon bo'ladi. Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ funksiyalarini shakllantirishdagi muhim innovatsion usullarning yangi ko'rinishlari mavjud bo'lib, ular bir necha darajalarda farqlanadi. Birinchi, absolyut daraja; ikkinchi, lokal-absolyut daraja; uchinchi esa shartli daraja; yana biri sub'ektiv daraja kabilar. Bu farqlar ularning qo'llanish sohasi va aniqlik darajasi bilan bog'liqdir. Pedagogik innovatsiyalar samaradorligining o'lchovi sifatida optimallik o'qituvchi va o'quvchilarning oldindan belgilangan bilimlar natijasi uchun kuch-quvvat sarflashni talab etadi. Belgilangan natija uchun bir xilda kuch sarflansa-da, natijalar har xil bo'ladi. Shuning uchun ham imkon qadar natija uchun kam kuch sarflash, ayniqsa, kam vaqt sarflash evaziga yuqori samaradorlikka erishishni ko'zlash muhim. Xuddi mana shuning o'zi pedagogik innovatsiyalarning optimallik darajasini ko'rsata oladi. Innovatsion usullar o'qituvchi faoliyatida ijobiy yutuqlar uchun keng imkoniyatlar eshigini ochishga xizmat qilishi kerak. Lokal, absolyut, shartli, subektiv o'lchov-darajadagi texnologiklik, kuzatuvchanlik, natijalarning qayd etilganligi o'qitishning yangi usullari, metodlarini baholash orqali namoyon bo'ladi. Mazkur o'lchovning ahamiyatli jihati shaxs, uning idroki va tushunchalarini shakllantirishning bir butunligida namoyon bo'ladi. Pedagogik amaliyotda yangi g'oyalar va texnologiyalar tor, cheklangan darajada qo'llanish doirasiga ega bo'lib qoladi. Bu asosan o'quv jarayonining texnik ta'minoti va o'qituvchi faoliyatining o'ziga xosligi bilan bog'liq. Bunday vaziyatda pedagogik yangiliklar haqida fikr yuritish ahamiyatlidir.

O'qituvchilarni yangi tajribalarni ommalashtirish muhim ahamiyatga egaligiga ishonitirish asosida ularda yangiliklarni o'zlashtirish ehtiyoji hosil qilinadi. Bu yangiliklar mutaxassislar tomonidan tezkor maslahatlar berish, maxsus seminarlar va treninglar tashkil etish, konferensiyalarda chiqishlar qilish, bo'lajak o'qituvchilarga esa turkum ma'ruzalar o'qish orqali etkaziladi[3].

Pedagogik tajribada pedagogik innovatsiyalarni ijodiy qo'llash alohida o'qituvchilar ish faoliyatining boshlang'ich bosqichida namoyon bo'ladi. Mazkur innovatsiyalar tajriba sinovdan o'tkazilib, ob'ektiv baholangandan so'ng ommaviy tarzda qo'llash uchun taqdim etiladi. Keng ommalashgan, ijobiy natijalarga erishish imkonini beradigan innovatsion usullardan foydalangan holda bo'lajak

o'qituvchilarning kreativ funksiyalarini rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Pedagogik innovatsiyalarni baholash mezonlarini bilish bo'lajak o'qituvchining pedagogik ijodning rang-barang shakllarini o'zlashtirishi uchun qulay sharoit yaratadi. Pedagogik madaniyatning oddiy esda qolgan bilimlarni takrorlash shaklidan boshlab, ilmiy pedagogik jamoatchilikka ma'lum bo'lgan g'oyalar, konsepsiyalar, texnologiyalarni o'z shaxsiy faoliyatiga singdirishdan ularni evristik, kreativ ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishga qadar bo'lajak pedagoglarning kundalik harakati mazmunini tashkil etishi lozim. Pedagogik innovatsiyalarning mazmuni, uni qo'llash metodlarini bo'lajak o'qituvchilar tajribasiga singdirish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim muassasasi hayotiga pedagogik innovatsiyalarni keng ko'lamda olib kirish uchun unda yangilik muhitini yaratish, muayyan axloqiy-psixologik holatni shakllantirish, tashkiliy, metodik, psixologik xarakterdagi chora-tadbirlarni qo'llash talab etiladi. SHu maqsadda bo'lajak o'qituvchilarning kreativ funksiyalarini rivojlantirish, ularni pedagogik innovatsiyalar bilan izchil qurollantirib borish, innovatsion usullarni tahlil va tatbiq qilishga o'rgatish vazifasini qo'yish lozim[1]:

1. Oliy ta'lim muassasasida innovatsion muhitni vujudga keltirmaslik bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash sifatiga ham keskin ta'sir ko'rsatadi. Bu esa, o'z navbatida, ulardagi ijodkorlik, yaratuvchilikning rivojlanmasligiga, so'nib borishiga sabab bo'ladi. Yosh o'qituvchilarning innovatsiyalarni izchil o'zlashtirganliklari sababli pedagogik jamoadagi qulay muhitda faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilar orasidagi qarama-qarshiliklar darajasi pasayib, kasbiy faoliyatdagi eski qoliplar bartaraf etiladi. Ta'lim muassasasidagi innovatsion muhitda o'qituvchining yangilikka bo'lgan munosabati yaqqol namoyon bo'ladi

2. O'qituvchining innovatsion faoliyatini o'rganishga yo'naltirilgan tashxislash metodlari ham rang-barangdir. Pedagogik yangiliklarni yaratish, o'zlashtirish va qo'llash imkonin beradigan texnologik muammolar pedagogik tajribalarni tashxislash negizida o'rganilishi lozim. Tashxislash metodlaridan foydalanish o'qituvchi faoliyatining kuchli jihatlarini namoyon qiladi. SHuning uchun ham talabalarni tashxislashning zamonaviy metodikalari bilan qurollantirish davr talabidir. Talabalarning kasbiy istaklari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularda kasbiy-pedagogik madaniyatni shakllantirish va muntazam rivojlantirishga yo'naltirilgan to'laqonli maqsadli faoliyatni amalga oshirish lozim. SHu asosda har

bir yosh o‘qituvchining ijod qilishi, yaratuvchilik faoliyati bilan shug‘ullanishi, tashabbus ko‘rsatishi uchun qulay sharoit yaratish nazarda tutiladi.

Tashxislash asosida pedagogik innovatsiyalarni o‘rganishda har bir o‘qituvchi tajribasida ijobiy, rivojlantiruvchi holatlar bilan bir qatorda salbiy ko‘rinishlar ham mavjudligini hisobga olish zarurligini unutmazlik kerak. Yosh o‘qituvchi ta‘lim muassasasida samarali faoliyat ko‘rsatishi uchun uning ish tajribasida mavjud bo‘lgan ijobiy hamda salbiy jihatlarni tashxislash asosida yaqqol ko‘rsatish talab etiladi.

- bo‘lajak o‘qituvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladigan g‘oyalar, konsepsiyalar hamda ilg‘or pedagogik tajribalarni izlab topish va oliy pedagogik ta‘lim amaliyotiga joriy etish;

- bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik innovatsiyalarni o‘zlashtirish va qo‘llash jarayonidagi o‘ziga xoslik va ularning turli-tuman ko‘rinishlarini aniqlash, bunda namoyish qilish, tasvirlash, ochiq darslar o‘tkazish, yangi manbalar ustida ishlash, ma‘ruzalar tashkil etish, tajriba-sinov ishlarida ishtirok etish kabi ish turlaridan keng foydalanish kabilar. Pedagogik innovatsiyalarni tashxislash asosida o‘rganishga yo‘naltirilgan amaliy ishlarni ham bir necha bosqichlarda o‘tkazish tavsiya etiladi:

1. Dastlabki bosqichda bo‘lajak o‘qituvchilardan anketa so‘rovlari, anketa savollariga olingan javoblarni tashxisdan o‘tkazish, individual suhbatlar tashkil etish va anketa savollariga olingan javoblardagi ma‘lumotlarni tasdiqlash, tashxis natijalari asosida olingan ma‘lumotlarni tahlil qilish.

2. Mazkur bosqichda birinchi bosqich natijalari asosida bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy pedagogik malakasini oshirishga yo‘naltirilgan tadbirlar rejalashtiriladi hamda ularni amalga oshirish yo‘llari ko‘rsatiladi.

3. Ushbu bosqichda amalga oshirilgan ishlar yakunlanib, takroriy tashxislash o‘tkaziladi.

Mazkur jarayonda bo‘lajak o‘qituvchining faoliyati oraliq hamda yakuniy natijalarni olishga yo‘naltiriladi. Guruhdagi talabalar faoliyatida ro‘y bergan o‘zgarishlar chuqur tahlil qilinadi.

Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz mumkinki, bo‘lajak o‘qituvchilarning hosil qilgan kasbiy ko‘nikma, malaka va tajribalarini tashxislash hamda ularni tashxislash metodlari bilan qurollantirish kasbiy pedagogik ta‘lim jarayonini innovatsion g‘oyalar asosida qayta qurish, ularni yangi yo‘nalishlarini vujudga kelishi

talabalarning kreativ faoliyatini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Buning natijasida bo‘lajak o‘qituvchilarni ijodiy faoliyat ko‘rsatish, tashabbuskorlikka undash imkoniyati vujudga keladi. Vujudga kelgan imkoniyat asosidagi faoliyat nafaqat ijodiy qobiliyatni o‘stirafdi, balki u o‘zini-o‘zi ijodiy faollashtirishga imkoniyat tug‘diradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Мадиева М.Н, Ярйчев Н.У. Сушчность и особенности осуществления обмена знаниями в общеобразовательной организации [хтп://топ-технологичес.ру/ру/артислe/виeв? ид=36301](http://top-технологичес.ру/ру/артислe/виeв? ид=36301), 2016 йил, ў. 10–11-бет.

2.Nurullayeva Shaxlo Uktamovna. Pedagogik ta’lim jarayonini modellashtirish va loyihalashtirish yo‘llari. Zamonaviy boshlang‘ich ta’lim: innovatsiyalar, muammolar va rivojlanish yo‘llari. Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman. Termiz. 2023. 23-27-betlar

3.Ibragimova G.N. Pedagogik innovatsiyalar yordamida talabalarning kreativ qobiliyatlarini shakllantirish. Zamonaviy ta’lim 2015, 3/ Ta’lim texnologiyalari / 50-54-betlar

4. Atayeva Maloxat Isakovna. Samarali boshqaruv qarorini qabul qilishda ta’lim logistikasiga bo‘lgan ehtiyoj. ILM SARCHASHMALARI 8-son (avgust 2024) 64-68-betlar.

5.Atayeva Maloxat Isakovna. DIRECTING PEDAGOGICAL INNOVATIONS TO EFFECTIVE GOALS. THE USA JOURNALSTHE AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE AND EDUCATION INNOVATIONS. 2024yil 52-54-betlar

Research Science and Innovation House

